

VEGYENEK KÉREM VIZET!

Ha már az irodalomról esett szó, elmondok egy példázatot — kezdte Pásztor Bertalan az öregek padján, majd így folytatta:

Szente Béla, az én egykori ismerősöm minden délben meghallgatta a vízállás-jelentést, és arról ábrándozott, hogy egyszer kocsiba ül a város polgármesterével, és bejárja vele a földalatti kutak labirintusát, ahol nedves hűvösség terjeng. Évek óta készült erre az útra, akár egy kalandra, és gyakran elképzelte, amint letérdel majd, és a márványcsatorna fölé hajolva inni kezd, és iszik, iszik, kimeredt szemmel, nyikorgó gégével, órákon át...

Már gyermekkorában megvolt benne ez a sóvárgás, amelyről minden szemérmesen beszélt, épp amiatt, mert nem tartotta betegségnek, noha a külseje egyre inkább gyanút ébresztett az emberekben, s később, érett férfikorában, ha az utcán sétálva elfogta az árulkodó pillantásokat, botjával sietve lökte el magát a járdától, hogy fölemelkedjék és előre íveljen, mint a gumicsónak a vízen; de a következő percben már ismét nyugodt volt, már nem törődött semmivel.

Hiszen emlékezett rá, hogy már tíz-tizenkét évesen is mily érdeklődést és tiszteletet tudott ébresztteni a fiúkban: ha azok odagyűltek az agyagbánya alá a házukhoz, és az ajtórezen bedugtak egy marék pottogatott kukoricát vagy gyümölcsöt, végignézhették, hogy ébredés után mennyit csurgat a vederbe, miközben ő szétvetett lábbal állt, és aggódón figyelte saját teljesítményét: vajon nem fog-e felsűlni? S utána összeölelkezve táncolt s nevetett velük, mint az áradás termékenyítő ünnepén az ősi földművesek valahol az asszíroknál.

Az iskolában mindig az udvaron érte a becsengetés, amint furcsa kéz- és lábdobáló mozdulatokkal igyekezett a csap felé, hogy utolszor még egy kortyot igyék a rozsdá- és klórízú vízből, s utána fölszuszogjon a harmadik emeleti osztályba, ahol röhögve várta a banda, mintha ő a víz alól bukkant volna elő gőzölgő ingével, combjára pállott rövidnadrágjával és verítéktől fénylő kerek arcával. S ő maga is kacagott, hiszen csak így lehetett fölcipelni a nyakába kötött súlyos víztömlőt újra meg újra a lépcsőkön...

Erettségi után egy térképészeti hivatalba állt be, és ha a katonaságra gondolt, még egy kis kedély is megcsiklandozta, hogy íme az élet döntő pillanataiban mennyire külön kell választania a világnak őt a hétköznapi emberektől, akiknek minden igényük természetes és pontosan meghatározott, és akik bármily szomjasak is, beérik egy-két pohár vízzel, míg ő épp hatalmasra duzzadt és szüntelenül megújuló vágyakozása miatt nem fér el az élet megszokott arányai között.

Ki a hibás mindezért? — tűnődött el esténként hanyattfekve a heverőn, és a vizes törölközőt a szíve tájékára szoritotta. — Senki sem

hibás miatta. A hívő istennel akar betelni és nem tud, mert nem leli őt tapintható alakjában; Don Juan szerelemmel akar betelni, de mindig tovább rohan, mert szerelem helyett csak nőket talál; ő, Szenté Béla pedig hús vízre áhítozik, de hiába iszik belőle hordószámra, mert ez a közönséges vegyület, amelyet a laboránsok bármikor össze tudnak állítani vagy el tudnak bontani, nem az ő szomjúságának a csillapítója: ami őt valóban kitölthetné, az anyagtalansabb a víznél, s mégis súlyosabb annál...

De vajon fontos-e mindjárt az élet elején megeltnünk azt, amit keressünk? Ha így volna, a hívő megfáradna buzgalmában, Don Juan nevét elmosná valami ostoba kispolgári házasság, ugyanakkor a vízkóros áporodott lötytyöket inná, és minden ábrándja egy decispohár falai közé szorulna. Hiszen a szenvedély, még ha ily torz alakban jelentkezik is néha, mint az ő esetében, ha nem irányul senki ellen, fölemelheti, megtisztíthatja az embert, és megértővé teheti őt a szenvedés iránt...

Így vélekedett saját nyomorúságáról, és annál inkább megdöbönt, amikor egy napon SAS-behívót kapott, és megpillantotta azokat a plakátokat, amelyek főbelövással fenyegettek minden olyan tizennyolc és hatvan év közötti épkezláb férfit, aki nem jelentkezik azonnal katonai szolgálatra. Ő természetesen épkezlábnak számított, hiszen az erőszak megteheti, hogy önmagát gúnyolja, még ha védtelen emberek arcvonásaiból állítja is össze saját karikatúráját — gondolta, és sétabotját lóbálva siető szuszogással elindult jelentkezni.

Még aznap beöltöztették; az apró hegyesvégű sapka úgy kuporgott a fején, mint sátor a domboldalon, a csizmában izzott a lába, és a zubbonyt nem tudta összegombolni a hasa fölött. Felháborodását még az sem csillapította, hogy odaállították raktárosnak. Szomjúságában már az első délután otthagya a szolgálatot, és átcsoszogott a Heltai utcába dinnyét vásárolni. Mehetett nyugodtan, hiszen a raktár mélyén csupán néhány bakancs hevert az avas bőrszír- és égérszagú sarkokban, és a berángatott öreg tartalékosok cukorspárgával kötték fel a pisztolyt...

Kenuzó mozdulatokkal lökte végig magát a sátrak előtt, és nézte a nagy zöld gömböket. Izzó tekintete előtt mindenik dinnye egy-egy hegy-csúcs volt, amelynek szakadékaiban jéghideg, illatozó patakok bukdácsolnak alá; végül megalkudott egy hatkilós dinnyére, kacorral fölhasította, és mohón épp beleásta az arcát, amikor lecsapott rá a járőr.

„Nem mászna ki abból a tökből, szakaszvezető úr, a kutyaistenét a pofájának!”

Szenté fölkapta a fejét, és hirtelen zöld lett körülötte a világ, mintha óriási dinnyehéj borult volna rá.

„Alássan jelentem, vízkóros vagyok — mondta a takonypóc hadnagyocskának, és az ajkán fekete dinnyemag billegett. — Víz nélkül egy óráig sem bírnám ki...”

„Micsoda?! ... Maga egy víziló, megértette?... Gyerünk az órsre!”

Miután föltápáskodott a heverőről, az ülés visszafoglalta és kitöltötte a helyet, amely az imént süppedt be alatta; a pincelakás ablakára ollózó árnyékot vetettek a tovasiető gyalogjárók lábai, a szobában meleg volt, és olykor hallatszott, amint a ruhásszekrény deszkájában elpattan

egy-egy kiszáradt ér. Odabillegett a tükörhöz, megnézte veritékező arcát, majd önmagától is idegenkedve félrefordult.

„Csak a szívem ne vacakolna“ — gondolta, s mint a másnapos ember, félénken és mégis makacsul próbálta visszaidézni a tegnapi eseményeket: emlékezett rá, hogy a házigazda az este zengő, majdnem kárörvendő hangon bekiáltotta hozzá, hogy vegyen vizet, mert napokig nem lesz. Szörnyű aszály volt abban az évben, és a kisváros néhány tápláló kútja amúgyis gyakran elapadt, úgyhogy Megygyesről hoztak egy-egy vagontartály ivóvizet, és a lakosok összeverekedtek az utcai csapok körül: egymáshoz ütődő edényeikről pattogott a zománc.

Szente kinyitotta a csapot, de a házmester későn szólhatott, mert már csak hörgés-szortyogás hallatszott, és egy csepp víz se buggyant elő, hogy az edénybe hulljon; dühében bevágta az üveggannát a kagylóba, aztán megmarkolta sétabotját, és kifordult az ajtón. Szinte neveltető volt, ahogy egy utcai csap körül az asszonyok lehajolva hátrapúposították a fenéküket, és szóltan bűvületben vártak.

Ő azonban nem törődött velük; csak ment, és maga sem tudta, hova igyekszik. A hőség már rétegekben vált el az épületektől, és izzott a járdák köve is. Elővette zsebkendőjét és végigtörölt nyakának vörösre mart ráncain. A fenébe is, megkótyagosodik az ember — mormogta, és segélykérőn pillantott körül: a belváros szétszórt egyemeletes házai között végretárt ajtóval ásítózott a kocsmá. Odabenn a pult mögött a csapos könyökölt unalomtól könnyező szemekkel.

— Nem tudna adni vagy négy-öt liter vizet, Bonda? — kérdezte tőle. — Legalább négy-öt litert...

— Egy csepp sincs — mondta a csapos. — Nem érzi, milyen szag van itt? Képtelen vagyok elmosogatni a poharakat!

Elinult visszafelé a kánikulában. Szája kiszáradt, a szemét valami szúrta, mintha aprószemű homok került volna belé. Egészen elgyámoltalanodott, arca sírósá vált a kintől, már-már kétségbeesetten gondolta: de hiszen víz nélkül nem lehet... Micsoda nyavalyás helyzet... Le kellene költöznöm valami tiszta folyó mellé... Még a barom is odatámo-lyoghat a vályúhoz, hogy teleszívja a bendőjét... gégeje mozog, mint egy selyemből szőtt tűzoltó-fecskendő... egyedül az ember szenved, az átokkal sújtott, nyomorult ember...

Sétabotjával taszította be a kaput, lement hat lépcsőfokon, tátogva kotorászott a kulcs után, majd belépett a szobába, de nyugtalanságában nem tudott leülni. Az asztalhoz lépett, és fölemelte a virágvázát, amelyben néhány hervadt szegfű állt; beleszagolt, és ezúttal is meglepődött azon, hogy a bomló növény miként áraszthat még a rothadó húsnál is erősebb bűzt. Ismét fölitta arcáról, nyakáról a veritéket, és utána elindult föl az emeleti szomszédokhoz.

Percek teltek, amíg fölkiálta magát Salgóhoz, aki a vízművek főkönyvelője volt. Eddig még sosem zaklatta őt, a lépcsőházban is mormogó köszönéssel mentek el egymás mellett. Ebben egyedül az volt a jó, hogy Salgó nem nézett rá azzal a csúfondáros pillantással, mint mások, akik valósággal végigszánkáztatták a tekintetüket a hasán. Csengetésére maga a férfi jött elő vasalt öltönyben, nyakkendője szépen volt megkötve; tárgyilagos nyugalommal meredt a vízkórosra:

— Van szerencsém. Mivel szolgálhatok, kérem?

Szente zavartan egyensúlyozta magát:

— Salgó úr, ön bizonyára tud valamit a vízről...

A könyvelő elgondolkozva beszopta az ajkát.

— A vízről? Hogyne. Fáradjon be, kérem.

Szente szorongó-bámészan állt meg az előszobában. Szemközt, ahova a hivatalnok bement, sárga függöny derengett a szárnyasajtó üvegén, bal-kézről babakocsi állt egy öreg kredenc meg a hűtőszekrény között. Salgó nemsokára egy kristályüveggel meg két pohárkával tért vissza: a vízkóros aggódva, értetlenül pislogott:

— Köszönöm, de alkoholt nem fogyasztok...

— Hiszen ez nem pálinka, kérem: ez víz!

Szente a két uja közé fogva szinte a szájába dugta a pohárkát, mint a gyerekek a cukrot.

— A város napi szükséglete 27 000 köbméter — mondta a könyvelő. — A kutak viszont csupán 29 százalékban biztosítják az igényt, de még e mennyiség szolgáltatása is megszűnt augusztus 15-én, 17 óra 5 perckor, amikor is parciális talajcsuszamlás következtében 52 folyóméter cső megrongálódott. Eddig világos, ugye?... Nos, ha a munkálatok üteme normális lesz, számításom szerint 72 óra szükséges a javításhoz...

A vízkóros megfogta a kilincset; a főkönyvelő folytatta:

— Ami bennünket illet, mi negyven liter vizet tároltunk. Tehát a napi adag családtagonként egy liter két deci, ebből azonban mindenkinek le kell adnia 5,2 decit a főzéshez és 45 köbcentit a higiénia céljaira. A vendéglátáshoz tehát csupán ennyivel rendelkezem, de ha óhajtja, még tölthetek egy pohárkával...

Miután Szente kilépett az ajtón, előhúzta zubbonya zsebéből az üres üveget, és fölfelé indulva, a hasa fölött lóbálta: már érezte, hogy kár volt elfogadnia a második stampedlit, mert az a gyűszűnyi víz csak undorítóvá kotlásodott a szájában, mintha átvette volna a könyvelő szobájának a szagát, a szőnyeg, az ecetesolajjal bemázolt szekrény, a por és a fülledtség szagát.

Inczéné szőnyeget rázott a második emeleten, és néha fölpillantott az égre, mintha azt gondolná: ha nem szűnik ez a kánikula, és tovább tart a vízhiány, ottmarad a sok mosogatni való, és a kölykök még azt a néhány korty vizet is elisszák az apjuk elől, mire az hazatér a szabóságból; az épület utcafelőli erkélyén a vesegyógyász állt sárgacsikos pizzamában, és azt a kis csapfedelelet figyelte, amely csillogva elvált az aszfalt szürkéjétől.

Szente arra gondolt, hogy mielőtt visszafordul, megpróbálkozik Macskássynál, a jogtanácsosnál is. Becsengetett hát a 12-es lakrészbe, és illő csöndben várt. Pár másodperc múlva odabentről csoszogás hallatszott, és mozgó árnyakat lehetett látni a tejüveg mögött; aztán úgy tűnt, hogy valaki közeledik az ajtóhoz, még egy mozdulat, és kinyitja azt, de a közeledő árnyék hirtelen megdermedt.

— Nézze már meg, hogy ki az — hallotta Szente a jogász hangját, majd nyomban utána suttogás következett, a cselédlány aggódó suttogása: — Úgy hiszem, a vízkóros...

Ismét csend lett odabent, és Szente oldalt fordult az ajtó előtt, mert sejtette, hogy rengeteg hasának az árnyékáról ismerték fel; Macskássy bosszúsan dűnnyögte:

— Mit akar ez is épp most? ... Menjen a nyavalyába! ... Néha szívesen végighallgatom a dumáját, de most hagyjon békén ...

A vízkóros ellépdelt onnan, és a magasba nézett, hogy felmenjen-e a negyedik emeletre, Lalikához, a költőhöz; a szomjúság lángjai most még dühösebben ágaskodtak fel benne, és perzselni kezdték egész bensőjét: ujjai izzadtan fonódtak rá az üveg nyakára. Milyen üres is egy ilyen palack — gondolta. — Sokkal üresebb, mint amennyire képes teli lenni, amikor színültig töltik, mert elvált önnön céljától, és külső burka lett a hiábavaló sóvárgásnak ...

„Talán jobb volna, ha bálna lehetnék ...“

S miközben megkísértette a furcsa vágy, még el is mosolyodott, kissé bánatosan, kissé önszánóan, de főként restellkedően, hogy még állati alakba is elkülönbözne, csak hogy ne érezze a szomjúságot, hogy ne kapaszkodjék a víz felé minden idegszála, ahogy a tűzzel körülfogott fa levelei lebegnek a forró léghuzattól. Most már közelgett a krízis, érezte, hogy közeleg, mégpedig ugyanabban a megszokott alakban, mint mindig: előbb éles csengést hallott, mintha réztányért ütöttek volna össze a háta mögött, a hangok rézabroncsként röppentek szét, és hirtelen összezsugorodva rászorultak a szívére. Még három lépcsőfok volt a költő szobájának ajtójáig, de ő már nem bírt tovább menni: egyetlen nyögéssel lehuppant, és a botja, mintha örülne, hogy megszabadult a szörnyű tehertől, sietve buk-fencezett alá a lépcsőn ...

Ami ezután következett, nem fájt, sőt kellemes volt: a szél minden oldalról fujdogálta a testét, mintha az egy sziget volna a tenger közepén; aztán valami jóságos erő taszította meg, és ő elindult, akár a vízre bocsátott hajó; de nem hajó volt, hiszen szagokat érzett, és beszívta a sós párákat, és a két óriási tüdeje zengett az egészséges erőfeszítéstől, tarkójának nyitott részéből pedig magasra szökkent a víz ...

— „Szente úr, Szente úr! ... Az istenért, mi történt?!“

Arra ocsúdott fel, hogy Lali, a költő paskolja az arcát, aztán húzni kezdi őt a szobája felé, mint egy eldőlt liszteszsákot. Később, mikor a diványon heverve körülnézett, gyámoltalanságában és a szomjúságtól kiállott kínok miatt, hangosan elsírta magát.

— Ugye maga is förtelmesnek tart ezzel a szenvedélyemmel ... ezzel a szörnyű külsőmmel?

— Á, dehogyan — mondta a fiú. — Sose gondoljon erre, Szente úr ... Maga igazán komoly ember ...

A vízkóros könnyezve megrázta a fejét:

— Ne haragudjon, hogy ezúttal épp itt, az ajtója előtt ... De oly váratlanul jött. Magához igyekeztem egy kis vízért ... Tudtam, hogy az utolsó kortyot is megosztja velem ... Én mindig vonzódtam magához ... Titokban azt képzeltem, hogy én is a költőkhöz hasonlítok ezzel a kielégíthetetlen nyavalyámmal ...

Vékony, fáradt hangokat lehelt szét:

— Mint egy izzó sóbánya, úgy kívánom a vizet éjjel és nappal, de semmi sem csillapítja a szomjamat ... Az emberek azonban nem értik

ezt... Csak a nevetséges külsőn akad meg a szemük... Eszükbe sem jut, hogy emiatt az átok miatt, amely így átváltoztatott, egy életen át mindent meg kellett tagadnom magamtól... Érti ezt, Lalika?... Magának meg kell értenie, hiszen maga költő...

A fiúnak volt egy üveg hűtött ásványvize, és miután levette róla a kapszlit, pohár nélkül a vízkóros kezébe adta; Sente egyhúzásra kiitta, kissé megkönnyebbült, de még mindig komoran nézett szét, mintha valamin gondolkozna; aztán izgatottan előre hajolt:

— Ide figyeljen, Lalika... Egyedül magának árulom el a titkot... Hallja, mit mondok?... Nos, azon a napon, amikor netalán betelnék vízzel, felakasztanám magam... De most segítsen rajtam!... Hozzon ide egy vederral — hozzon, amennyit csak tud!... Siessen, kedves, siessen!...

Kínlódva föltápáskodott, magasra emelte a botját:

— Fakasszon vizet a falakból... terelje ide a folyókat... átkozza meg az elapadt kutakat és a patakokat... Csak adjon innom tiszta jég-hideg vizet, hogy igyam, igyam, amíg megfulladok!

A költő ijedten kihátrált a szobából. Tíz perc múlva tért vissza egy kaniszter langyos vízzel, de Sente akkor már hason feküdt a szőnyegen, és a karja úgy terült szét, mint két hatalmas uszony.

Pál Lajos grafikája